

جلد اول

ادوارد راژینسکی

راسپوتین

ابلیس یا قدیس

ترجمہ بیژن اشتری

فهرست

- مقدمه مترجم ۹
- معمای ۱۳
۱. پرونده: در جستجوی اسناد ۲۱
۲. آواره مرموز ۷۱
۳. مسیر کاخ ۱۲۹
۴. در انتظارِ راسپوتین ۱۴۵
۵. همراه تزارها ۱۹۵
۶. همزادِ ملکه ۳۶۹
۷. چای با راسپوتین: محفلِ دهقان ۵۳۹
۸. بازی‌های نفسانی ۵۸۳
۹. اولین خون ۶۲۹
۱۰. راسپوتین نو ۶۷۱
۱۱. بُردِ بدتر از باخت ۷۸۷
۱۲. نبردِ توطئه‌گران ۹۱۳
۱۳. خداحافظی با تزار و ملکه ۱۰۰۱
۱۴. شبِ یوسوئف (راز جنایت) ۱۱۲۱
۱۵. حقایقی در بارهٔ آن «شبِ کابوس‌زده» ۱۱۷۷
- سخن آخر ۱۲۱۱

- ۱۲۴۳ تکمله
 ۱۲۴۷ شخصیت‌های اصلی کتاب
 ۱۲۵۷ منابع
 ۱۲۶۵ کتاب‌شناسی
 ۱۲۷۵ نمایه

مقدمه مترجم

فهرست کتاب‌هایی که طی یکصد سال گذشته، در بارهٔ راسپوتین چاپ و منتشر شده‌اند، بسیار مفصل و بلند بالاست. راسپوتین همیشه سوژهٔ بسیار مناسب و جذابی برای رمان‌های تاریخی مبتذل و قصه‌پردازی‌های عامیانه و سطحی بوده است. در یک کلام، بیش‌تر کتاب‌هایی که در بارهٔ راسپوتین چاپ و منتشر شده‌اند، مبتذل و بی‌ارزشند و مطلقاً سندیت تاریخی ندارند. به همین دلیل، نام راسپوتین روی یک کتاب زندگینامه‌ای خودبخود موجب نوعی واکنش منفی یا تدافعی بین کتابخوانان جدی می‌شود. اما نام ادوارد راژینسکی به عنوان نویسندهٔ کتابی در بارهٔ راسپوتین، پیشاپیش نویدبخش آن است که این کتاب با انبوه دیگر کتاب‌هایی که تاکنون در بارهٔ راسپوتین چاپ شده‌اند، تفاوت اساسی دارد. راژینسکی گرچه به عنوان نمایشنامه‌نویس شهرت بسیاری دارد و نمایشنامه‌هایش پس از نمایشنامه‌های آنتون چخوف بیش‌ترین تعداد اجرا را در روسیه داشته‌اند، اما تحصیل‌کردهٔ رشتهٔ تاریخ است و مورخی حرفه‌ای نیز به شمار می‌رود. راژینسکی اولین بار با کتاب *آخرین تزار: زندگی و مرگ نیکالای دوم* (۱۹۹۲) به عنوان مورخ مطرح شد. این کتاب

چندین سال در ردهٔ پرفروش‌ترین کتاب‌های تاریخ در روسیه قرار داشت و به چندین زبان نیز ترجمه شد. اثر بعدی راژینسکی، زندگینامه‌ای در بارهٔ استالین بود. این کتاب نیز در کنار کتاب دو جلدی سایمن مانتیفوری، از جمله بهترین کتاب‌هایی است که تاکنون در بارهٔ زندگی استالین به رشتهٔ تحریر درآمده است. (ترجمهٔ فارسی کتاب استالین راژینسکی سال ۱۳۸۶ توسط انتشارات روزنامهٔ اطلاعات چاپ و منتشر شد.) راسپوتین سومین کتاب راژینسکی است که به اذعان غالب کارشناسان، بهترین کتابی است که تاکنون در بارهٔ زندگی گریگوری راسپوتین نوشته شده است.

راسپوتین یک دهقان بی‌سواد سبیریایی بود که در چند سال پایانی عمرش، توانست نفوذ بسیاری روی آخرین تزار و ملکهٔ روسیه اعمال کند. زندگی این مرد عیاش اما بسیار پررمز و راز، تأثیر به‌سزایی در سقوط امپراتوری روسیه و روی کار آمدن بلشویک‌ها داشت تا آن‌جا که گفته‌اند بدون راسپوتین، لنینی در کار نبود و بدون لنین هم انقلاب اکتبری روی نمی‌داد. ادوارد راژینسکی در این نخستین زندگینامه راسپوتینی مبتنی بر اسناد تازه‌یاب، هویت و شخصیت واقعی راسپوتین را به صورتی منصفانه و عاری از هرگونه پیشداوری بر ملا می‌کند. در این کتاب از رابطهٔ ویژهٔ راسپوتین و ملکهٔ روسیه و از نقش پررنگ او در سیاستگذاری‌های داخلی و خارجی روسیه تزاری طی سال‌های پایانی این امپراتوری اطلاع پیدا می‌کنیم. راژینسکی توانسته است با مهارتی مثال‌زدنی دنیای عجیب و متناقض اعیان و اشراف روسیه در سال‌ها و ماه‌های پایانی امپراتوری روسیه را برای خوانندهٔ کتاب بازسازی کند. ما با خواندن کتاب پی‌می‌بریم چگونه آریستوکرات‌های روسیه کمر به قتل راسپوتین بستند، و چگونه راسپوتین به نوبهٔ خودش توانست این

آریستوکراسی را نابود بکند (به قول منتقد ساندی تلگراف). ما فارسی زبان‌ها تاکنون روسیهٔ تزاری را بیش‌تر از نگاه نویسندگان و تاریخ‌نگاران چپ شناخته‌ایم و چه بسا هنوز هم روایت تروتسکی از روسیهٔ تزاری دوران نیکالای دوم، در کتاب تاریخ انقلاب روسیه، اصلی‌ترین منبع ما برای شناخت این دورهٔ تاریخی باشد. راژینسکی مورخی است که هیچ‌گرایش سیاسی یا تعلق خاطری به چپ‌ها ندارد و به همین دلیل روایتی که در دو کتاب راسپوتین و آخرین تزار ارائه می‌کند برایمان بسیار تازگی دارد و چه بسا دقیقاً روشن می‌کند که چرا آن رژیم محکوم به فنا بود. کتاب راسپوتین پر از شخصیت‌هایی است که تک‌تکشان با رعایت تمامی جزئیات پرداخت و معرفی شده‌اند. کتاب در حکم یک گالری از انواع پرتره‌ها و کاراکترهای واقعی و حقیقی است؛ کاراکترهایی که همگی بر اساس اسناد پرداخت و معرفی شده‌اند؛ هرچند مثل هر درام دیگری چند شخصیت در محور قرار دارند. کتاب به راستی ما را با دنیایی گمشده و دور از دسترس آشنا می‌کند و این آشنایی فوق‌العاده هیجان‌انگیز است. پس از خواندن کتاب، درک و آگاهی ما از دلایل وقوع انقلاب اکتبر - انقلابی که مؤثرترین عامل تغییر شکل سیاسی جهان در قرن بیستم بود - بیش‌تر می‌شود. راژینسکی نثر جذاب و گیرایی دارد و این ویژگی باعث شده است، خواندن کتاب به تجربه‌ای لذت‌بخش بدل شود. نکتهٔ جذاب دیگر، کوشش چندین سالهٔ راژینسکی برای یافتن اسناد مرتبط با راسپوتین است. بخش جالبی از کتاب به روایت راژینسکی از این تلاش طولانی مدت اختصاص دارد؛ روایتی که جذابیتش کم‌تر از جذابیت زندگی راسپوتین نیست.